

שואל כענין ומשיב כהלכה

לאחרונה יצאו כתבי פלסטר נגד דעת רבינו זצ"ל בענין תיקון עירובין והכל מפני דעת רב אחד שהיה גר פעם בבארא

פארק ואסר לעשות עירובין בברוקלין ולכן עפ"י בקשת הציבור נערוך תשובה מקיפה

שאלה: לאחרונה הוציאו אנשים מסויימים דעת רב אחד שאסר פעם לעשות עירובין וחתמו אז כמה חתימות מזוייפות מצדיקי ישראל, האם באמת אסור לעשות עירובין בניו יארק, ואם לאו א"כ אמאי בימי בראשית באמעריקא לא הי' נוחא לדעת הגה"ק מסאטמר לעשות עירובין, וכן הקהילות הגדולות והיחידות בישראל שאין להם עירוב שלא היה דבר כזה הם בארא פארק וויליאמסבורג בעיר ברוקלין.

תשובה: נערוך כאן תשובה ברורה בענין תיקון עירובין כמה שהמקום נותן וכזה הולחנו: בשנת תשל"ו נכנס רבינו זצ"ל אל הרה"ק מסאטמר זצ"ל וסיפר לו שבדעתו לעשות עירוב בוונסבג. ובארא פארק מוך זצ"ל נתן לו בשמחה סכום עצום של \$500 דאלער, שלפני חמשה עשרים שנה היה זה סכום כמו היום עשרת אלפים דאלער, רבינו קיבל הרבה מכתבי עידוד מכל גאוני ורבני הזמן בראש וראשונה הגה"צ מפאפא זצ"ל וז"ל שכתב אל רבינו: שלוי וכט"ס לכבוד ידידי ותלמידי הרב הגאון הגדול בתורה ובחסידות וכר' מו"ה אשר אנשיל קרויס שליט"א הרב דקהל תפארת שמואל דוד דראצפערט יע"א ע"ד אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיקון עירובין ע"י עשיית צורת הפתח לכל הרחובות כו' להציל רבים מאיסור כו' ע"כ חזק ואמץ כו' והשי"ת יהא בסעדך לברך על המוגמר לטובה כאו"י ידיך דושתיה באהבה כי לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק הק' יוסף גרינוואלד, ע"כ, הגה"צ מטשאקעווע זצ"ל כתב אז בשנת תשל"ג וז"ל: כבוד ש"כ הגה"צ כו' עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונותינו ובהרבה שכונות בברוקלין כו' ואמינא לפעלא טבא ישר חילי כו' ע"כ, גדולי הרבנים תומכי העירוב היו, הגה"צ מוה"ר נפתלי הערצקא העניג זצ"ל אב"ד שאראמא, הגה"צ מוה"ר שמואל אברהם זעלטענרייך זצ"ל אבד"ק שטשאקעווע הגה"צ מוה"ר יהושע כ"ץ זצ"ל אבד"ק סאמבאטהעלי, הגה"צ מלינו שליט"א הגה"צ מוה"ר פישל הערשקאוויטץ שליט"א דומ"ץ קלויזנבורג הגאון רבי מנשה קליין שליט"א ועוד הרבה, בשנת תשמ"א אור ליום כ' פרשת בשלח נשלם לראשונה העירוב בויליאמסבורג שלש רבנים נסעו אז סביב העיר וויליאמסבורג לבדוק שהכל כתיקונו, בראש כ"ק אדמו"ר מסאטמר שליט"א והגה"צ מפאפא שליט"א בפקודת אביו כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל, רואין אנו מזה איך שהסכימו כל הרבנים כדעת אחד לעשות העירוב ואדרבה עוד חיזקו ועידדו את זה, אכן בלילה שלאחר יצאו כמה מתוצפים והרסו את כל העירוב שההוצאות הגיע לכמעט עשרים אלפים דאלער, רבינו יצא לאחר מכן בקול קורא וז"ל: בקשר למה שכתב פרסמנו דעת קדשו של הרה"ק מסאטמר זצ"ל שהסכים במלוא מובן המילה לעשות העירוב בוונסבג כמו שנהגו אבותיו הקדושים, ויש לנו עדות על זה מהמשב"ק הר"ר יוסף אשכנזי שליט"א נאמן ביתו, כן נמצא בידנו מכתב ממונו וכן הרבה עדות שידעו מזה ראינו קול קורא מכמה רבנים שכתבו היפוך מזה, למען האמת אין כאן שום סתירה, כי בשנת תשי"ב כשהצינונים עם מנחם מענדיל כשר בראש, ומיסטער לעם שהיה ראש הקאלידש יצחק אלחנן שיצרו דרך אגב תלמיד כהרב. שהוא המתנג היחיד של העירוב, וזה פריה. כן היה שם רב שהיה לו סקול מעורב ילדים וילדות וכדו', הם רצו לעשות עירוב לנוי יארק כולה וכמוכן שהיה דעת הרה"ק מסאטמר כנגד זה, כדי שח"ו לא יהי' הבעלי בתים של העירוב, ולחם נגד עירובם כי סבר שצינונים כופרים אסור להם לעשות עירוב ואין להם לעסוק באידישקייט, אכן אף פעם לא אמר שאסור לעשות עירוב, אדרבה בשעה שהיה הגאון ר' דוד קליין זצ"ל בעממ"ס ארזי הלבנון הוציא איסור לשאת תכשיטין פה בשבת ענה על זה מוך זצ"ל ש"פה ברוקלין אין כאן רשות הרבים", ואף בשעת מעשה כשהרה"ג ר' דוד קליין נסער בשעת אסיפת התאחדות הרבנים, ויצאו נגדו כל הרבנים בהתאחדה"ר שמונתר לשאת תכשיטין, והיה שם כל זקני הרבנים כמו הגה"צ משאפראן זצ"ל והגה"צ ר' יונתן שטייף זצ"ל, ועוד, אבל בשנת תשל"ו כשכאבו בשעתו אל רבינו מסאטמר זצ"ל ואמר לו שהרבנים מהתאחדות הרבנים רוצים לעשות העירוב שמח בשמחה גדולה וציוה להמשב"ק הר"ר יוסף אשכנזי לתת להם סכום של שלש מאות דאלער להתחיל בזה, ממילא אין כאן שום סתירה בדברי רבינו זצ"ל ואלו דברי אלקים חיים הם וכמה עמוקים דברי רבינו זצ"ל, ברם מי שבכל זאת מחפש לעקום את האמת ובזכרונו מונח שאכן יש סתירה, יש לנו כלל גדול בפוסקים שדבריו האחרונים של פוסק נתקבל להלכה קבועה, (ועיין שדי חמד כללי הפוסקים) וכידוע היה כ"ק רבינו זצ"ל אומר זה בשנותיו האחרונים שכן יעשו עירוב והיה מפורסם אצל הכל ואצל כל הרבנים בלי שום פקפוק, ועד החדשים האחרונים לא הי' חששו שום רב ושום בעה"ב שכביכול אין לעשות עירוב, רק באם שנתערב בתוכו ופאליטיק גיאות ומחלוקת או אז כבר יש מעוררים, ודי למי שרוצה לבא אל האמת. הק' אשר אנשיל קרויז אבד"ק ראצפערט. היוצא לנו מזה שאפילו אם נאמר שהרב מסאטמאר אסור פעם זה לא היה רק על ניו יארק כולה וכן היה זה ציונים כופרים שרצו להיות בעלי בתים על זה, וכמוכן שברורה החמישית במנהעטן אין לעשות עירוב והוא רשות הרבים שכינונו עליו חכמינו ז"ל, משא"כ בעירנו עיר ברוקלין שהרחובות שקטים ושננים מקודשת השבת משך כל יום השבת ולא עוברים יותר מכמה מאות אויטאס משך כל השבת זה בפירוש לא נקרא רשות הרבים ואין לחלוק על זה, ובג"ל שמי שחולק על זה הרי הוא אך לעשות שם לעצמו ואין לקבל ככלל דעה כזו, וזה מה ששאלו למה אסרו הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל ראשית כל מקום מגורתי היה באיסט סייד במאנהעטן שזה ג"כ חלק מהרשות הרבים הנ"ל הנקרא מנהעטן ואפילו אם היה רוצה להחמיר על ברוקלין ג"כ נאמר שבכמה דברים החמיר כמו הגר"א ז"ל ותלמידיו שאנו לא קבלנו על עצמינו וכן בהרבה דברים היה מאז ומקדם חילוקי דעות בין תלמידי הבעש"ט ותלמידי הגר"א וכל אחד מחמיר או מקיל לעצמו, ואנו הדורות האחרונים קבלנו עפ"י רוב פסקים מרגן בעל החתם סופר והדברי חיים ז"ע ובימיהם הקפידו על פיהם לעשות עירוב בכל עיר ועיר שהיה להם עירוב ולאורם נסע ונלך עד ביאת הגואל והדיעות אנו קבלו על עצמנו בכל ענינים ומי שרוצה להחמיר על עצמו יכול להחמיר אבל אין להחריב מה שבנה השני וכן אין לכתוב דברי פלסטר חוצאת שם רע שדרשת הד"ל על זה ידוע, וכן הרבה ענינים חלקו ביניהם להלכה דוגמא אחד הוא המחיצה שלפי דעת הגאון הנ"ל מספיק מחיצה עד עשרה ואכן אנו לא קבלנו את זה כמו"כ כשאנו מקילים בענין עירוב מקבלת רבותינו הדברי חיים והחתם סופר אין להם להתערב בשבת, וכן כשנכנס רבינו זצ"ל פעם אל הקודש פנימה עוד בשנים קדמוניות אל כ"ק מוך הגה"ק מבאבור שליט"א ודיבור אודות תיקון העירובין שהתקינו כעת וענה לו על זה מוך שליט"א ע"ס וואלט געווען א דבר טוב", וכן כותב הרה"ח ר' יוסף אשכנזי במכתב הנמצא כעת תח"י אודות דעת קדשו של רבו אודות העירוב וז"ל: הרב הגה"צ מאור הגדול לממשלת התורה וכר' מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א אבד"ק ראצפערט כו' ובא אז בשעתו לפני כ"ק אדמו"ר הגה"ק זצלה"ה וברכו בהצלחה על זה כו' יוסף אשכנזי משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמר זצלה"ה ע"כ, וכן העיד על זה הגה"צ ממוזשאי שליט"א מה ששמע מפ"ק דודו הגה"ק מסאטמר זצ"ל וז"ל: שלומים שלמים ומושלמים כו' הגה"צ המפורסם כו' כש"ת הרב ר' אשר אנשיל קרויז שליט"א אב"ד ראצפערט יצ"ו והנני בזה לחזקו ולכתבו בדבר הטוב והמצוה הגדולה ללחום מלחמת ד' נגד איהו יחידיים כו' לגלות פנים בתורה שלא כהלכה להטעות הציבור כאילו "תיקון עירוב בישראל הוא עבירה" כו' בשעת שעשו העירוב במאנאר בקרית יואל בעירודו וחזיקו מכ"ק דודי מוך הגה"ק זמללה"ה שאלתי את פי קדשו אם גם בסאטמאר עשה כן, והשיב בפשיטות "אונדא", ולכן אין כל ספק אצלי שמש"כ כתי"ר הכל אמת ודעת קדשו אכן הי' כן והן לעשות עירוב בוונסבג ובכל שכונות וקהילות והנה האמת בפוסקים ובמסורה מכל הבתי דינים כו' בכל תפוצות ישראל כו' באות ידידות וברכה את הן והן לעשות עירוב בוונסבג ובכל שכונות וקהילות והנה האמת בפוסקים ליטול בשבת השופר בראש השנה והלולב בסוכות עד שיצאו וביטלו את זה ביום השבת שזה הלא ממש מצות עשה מן התורה, זה דעת כולם, ומשא"כ בברוקלין כנ"ל, הוא יוצא מן הכלל ואין לו שום שייכות עם מנהעטן ולדעת כל הפוסקים אם קונים הרבנים הרשות מידי הממשלה על העיר, אז לכל הדיעות יכולין לעשות עירוב ולא רק ברחובות מסויימים אלא בכל העיר ומותר לעשות עירוב בלי שום פקפוק כלל, ויכולין לסמוך על דעת רבינו זצ"ל שהיה נושא ונותן בזה עם הרה"ק מסאטמר זצ"ל מספר פעמים שעות ארוכות מאוחר בלילה והיה דעתו נוחה מאוד מזה ואף חיזקו ועידדו וכן נתן מעות לזה, ומי שחולק הרי הוא כמוציא לעז על הראשונים כזה ומאמר רבותינו ז"ל על זה ידוע היטב, אין כאן שום חשש איסור וזה היתר גמור.

העירוב בניו יארק בשנת תרס"ז

בשנת תרס"ז היקנו עירוב בניו יארק בהסכמת כל גאוני הדור, בנייהם הגאון הגדוע מברעזאן, הגאון הגדוע מספאניסלאב בעל הרי כשמים, הגאון מפ"עמישלא ר' משה מייזעלס זצ"ל, הרה"צ ר' משה נחום ירושלמי זצ"ל מקיעליץ, וכן הרה"ג בעמח"ס תירוש ויצהר, להלן קטע מתשובת הגאון מברעזאן: בדבר היתר המלמול בעיר ניו יארק אשר מאז השבתי לשם להסכים עם ההיתרים, שכתב הרב הגאון ר' יהושע סיגל בן ראיתי כי על פי הצעת הדברים היתר ברור וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה, ע"כ. קטע מתשובת הגאון מספאניסלאב: ע"ד היתר המלמול בש"ק כמזוהה של עיר ניו יארק אשר במדינת אמעריקא, שנהר מקף אותה משלשה צדדים, ובצד הרכיבי היא סתומה ע"י מסילת הברזל הנמשכת ע"כ.

ואכן אפילו בעל "החזון איש" זצ"ל שהיה נחשב בין תלמידי הגר"א ג"כ הסכים אז בשעתו לעשות עירוב בניו יארק וז"ל: ויצא לנו מזה דבונה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י וגיורת מו"ת (היו אי"צ הלכות עירובין סימן מ"ג).

כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזובו

והנה עלה וית מרף בפיה. י"ל דהנה הוית קשה לשכחה, ושמן וית מחויר תלמוד של שבועים שנה, וידוע דיונה רומז על כנסת ישראל, וזשה"כ ותנא אליו היונה לעת "ערב" בשבאים בני" בחשכת הנלות ומתייראים משכחת התורה, אזי העצה היעוצה שילמדו בקול וכו', וז"ש והנה עלה וית, מרף את הוית שרומז על השכחה יש לכמלו ולטרפו בפיה ע"י לימוד כפה.

חתן סופר

פינה הלכתית

שאלה: המתפלל תפלת שמונה עשרה והגיע לברכת שים שלום ושמע קדושה מי נימא דמפסיק בתפלה ושומע קדושה מנקדישך והוי שומע בעונה, או נימא דמפי עדיף שימהר לגמור עד אלוקי נצור, ויאמר כפה מלא קדושה ולא כשומע לעונה לחוד, אע"ג דיפסיד הנקדישך בשמיעה.

תשובה: ונראה דפשימא דמפי טוב להתחיל לומר קדוש מלשומע נקדישך משני מעמים, האחד כי נקדישך לא נתקן רק לש"י, ועוד דשומע בעונה איכא חשש הפסק דאמרינן הוי בעינת ממז.

המערכת

עוורים ואמהות בישראל

שער פנקס החברה קדישא משנת תרל"ה

מישקאל'מין היתה השני בגודלה בדיירי היהודים בהונגריא וכן העתיקות, כמו"כ נחשבה לרבת יחס ועמדת פאר, ראשיתה עוד בשנת תק"י כאשר הארגונים המקצועיים הרשו למספר מוגבל של בעלי מקצוע להתיישב בתוכה ולעסוק במקצועם והודות להיתר זה יכלו גם יהודים כמספר מסויים להכות שרשים שם עד למלחמת העולם השני היה מספר היהודים במישקאל'מין לעמלה משלשים אלפים, במרוצת השנים התפתחה לקהילה יהודית ניכרת וחשובה עד שגעשתה לאחת הקהילות האוטונומיות הגדולות ביותר של אונגארן. מפורסמת היתה קהילת מישקאל'מין ברבניה ולמדינה פרנסי הקהילה נודעו ברובם בגדלותם בתורה מחמת כל המעלות שנתברכה בהן וכתה קהילת מישקאל'מין לפרסום ותהילה בכל רחבי המדינה.

הקיסרים האסכורגיים זכיות מיחדות כ"עיר מלוכה חופשית" והפכה עד מהרה למרכז המסחר והמלאכה של המחוז, זכיות אלה בטלו במחצית הראשונה של המאה ה-19 אך השיבותה הכלכלית של מישקאל'מין נשתמרה בזכות המכרות וכתה החרושת של אווד ודיושגור הסמוכות הפתחה מישקאל'מין גם כעיר תעשייה. בשנת תע"ז פתח יהודי בית מרוח במישקאל'מין אך נאלץ לסגור כפקודת העיריה בכל אותה תקופה ממכה העיריה בחיורים היוצרים יאילי-מנהיגי האצילים במחוז בארשאד תמכו ביהודים. והנה בסוף הדבר מצאו הסוחרים היהודים עצמם מוצא מן המצב הסתום שהיו נתונים בו. הם שכרו להם "חדרים ללילה אחד" כביכול והכניסו בהם את מרכלותם וכעבור זמן ביקשו רשויות להפוך חדריהם לחניות, נסיון זה נכשל בתחילה אך ההתפתחות החברתית פעלה לטובתם. ב-1759 שנת תקי"ט שנה לפני פטירת הבעש"ט כבר התארגנה הקהילה והוקצה ליהודים במישקאל'מין שטח לבית קברות בכך נפתח הפתח הרשמי להתארגנות קהילתית.

בארשאד מרן הגה"ק רבי אשר אנשיל ווינער זצוק"ל נכד הגה"ק רבי שמשון ווינער זצ"ל אב"ד לכל מדינת עסטרייך ולהלן נאריך בתולדותיו הקדושים. והנה בשנת תקכ"ה כבר היה עומד בית מדרש על תלה והכל היתה מודעת למנהיגי המחוז בארשאד שהיא מארגנת עצמה לשמש מרכז רתי ליהודי המחוז הבחירות למנהיגות הקהילה נערכו בפיקוח שלטונות המחוז שהכירו ביהודים כתושבים קבועים שם, והנה ידוע ג"כ ששני שנים לאחר זה נוסד החברה. בארכיוו של קאמידיאט בארשאד נמצא ג"כ זכרו של הרב הג"ל בשנת תקנ"ו כאשר חרצו על איש אחד עונש קשה לפי שסירב לקיים פסק דין שהוציא עליו הרב רבי אנשיל ווינער זצ"ל ונתנו צו שמחויב לקיים פסק ב"ד שלו והוי אז כבר קרוב לכן מאה שנה. מכניו הגה"ק רבי אברהם פאסעלכורג אב"ד ניישטאמפל עיר חדש ותנה"ק רבי פייש ווינער אב"ד בנגראסווארדיין וחותר הגה"ק רבי שמואל יונגרייז מסעמשע אבי רבינו הגה"ק רשכבה"ג בעל מנוחת אשר ממשענענער ז"ע וחותר השני הגה"ק רבי נתן שפירא אב"ד טאקאי וקנו של הגה"צ רבי אפרים אב"ד נאנאש. ביום

ט"ז אייר תק"ס לפ"ק נפטר לעולמו והנה אחרי מותו נתקבל כרב ואב"ד בנו הגה"ק רבי אברהם פאסעלכורג בתקופה הוואת בשנת תקס"ב נתייסד אז בית חולים קטן ובשנת תקע"ז נתייסד החברת ביקור חולים עם למעלה משש מאות חברים וביום י"ב שבט שנת תקצ"ב נפטר לעולמו הגה"ק רבי אברהם

(המשך בגליון הבא אי"ה)

ווינער זצ"ל.